

ФІНАНСОВА СТАБІЛІЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Л. Г Соляник, к. е. н., доцент, ДВНЗ «Національний гірничий університет», l.g.s@ua.fm

У статті досліджено чинники, які провокують та поглиблюють кризові ситуації на підприємствах реального сектора економіки. Запропоновано механізм антикризового управління підприємствами, складовими елементами якого є три блоки, що впливають один на одного в процесі взаємодії механізму внутрішнього антикризового управління підприємством з ринковим механізмом й механізмом державного регулювання економікою на основі комплексного системного використання методів, фінансових важелів та інструментів антикризового управління для реалізації його оптимізаційних можливостей щодо мобілізації внутрішніх ресурсів і резервів, підвищення результативності управлінських рішень.

Ключові слова: антикризове управління, криза, механізм управління, чинники, що провокують кризу.

Постановка проблеми. Зовнішня агресія проти України критично погіршила динаміку її соціально-економічного розвитку. Відбулося гальмування економічного розвитку України та погіршення основних макроекономічних показників, згортання промислового виробництва, зниження економічної активності, погіршення добробуту населення (домогосподарств) та зростання рівня безробіття; посилення боргового тиску, насамперед, у державному секторі; підвищення тінізації економічної діяльності. Висока залежність фінансово-економічної системи України від зовнішніх впливів зробила її вкрай нестійкою та підвладною ризикам, що в значній мірі спровокувало фінансову нестійкість підприємств реального сектору економіки та стало однією з основних перешкод на шляху до стабілізації економічного зростання економіки України. Фінансовий стан вітчизняних підприємств суттєво погіршився, а фінанси підприємств залишались поза колом системного державного регулювання й фінансової підтримки. Галузеві міністерства практично не впливають на організацію виробництва та результати діяльності приватизованих підприємств. Саме тому, подолання фінансово-економічної кризи в Україні в умовах зовнішньої агресії є одним з пріоритетів політики забезпечення економічної безпеки держави. А проблема дослідження чинників фінансової дестабілізації підприємств та розробки дієвого механізму антикризового управління підприємствами в умовах еко-

номічної кризи є на сьогодні однією з найактуальніших. В сучасних умовах господарювання підприємства повинні оперативно реагувати на динамічні зміни, що відбуваються у зовнішньому середовищі під впливом дії факторів макро- і мезо-рівнів, та здійснювати ефективне антикризове управління, враховуючи дію внутрішніх факторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічним і практичним аспектам антикризового управління підприємством, розробці та застосуванні механізмів стабілізації діяльності підприємств у нестабільних економічних системах присвячені праці багатьох учених, як Байцим В. [1] О. Мозенков [2], Біденко К. [3], Бланк І. [4], Герасимчук В.[5], Кизим М. [7], Клебанова Т. [2], Лігоненко Л. [6], Павлов О. [8], Панасенко О. [9], Перерва П. [10], Пономаренко В.[11], Б. Хлевицька Т.[12] та ін. Аналіз представлених у літературі методичних підходів дозволив зробити висновок, що існують актуальні задачі в цій сфері менеджменту, які потребують вирішення та вдосконалення. Зокрема, потребують досліджень ризику економічній і фінансовій стабільності підприємств, їх систематизація для комплексної діагностики та прогнозувати кризових ситуацій, розробки дієвого механізму управління ними в умовах кризи.

Актуальність і недослідженість вказаних проблем визначили вибір теми даної публікації.

Формулювання мети статті. Метою статті є висвітлення результатів наукового

дослідження щодо оцінки впливу чинників макро і мікро рівня, які провокують та поглиблюють кризу фінансів підприємств реального сектора економіки, розробки дієвого механізму управління ними в умовах кризи.

Інформаційну базу дослідження склали дані офіційної звітності про макроекономічний розвиток України та інших держав, звітність підприємств реального сектора економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринковій економіці притаманна циклічність розвитку з наявністю етапу кризо-

вої ситуації в процесі перерозподілу капіталу й структурної перебудови економіки країни, що призводить до банкрутства цілої низки підприємств в різних галузях економіки, які не витримують конкуренції та не вживають своєчасно ефективних санаційних заходів. Але нині в Україні збитковість економічної діяльності підприємств набула тотального характеру, що підвищило вірогідність їх банкрутства. З 2011 року відбувалося системне зниження рентабельності операційної діяльності промислових підприємств та рентабельності власного капіталу у всіх галузях економіки України (рис.1).

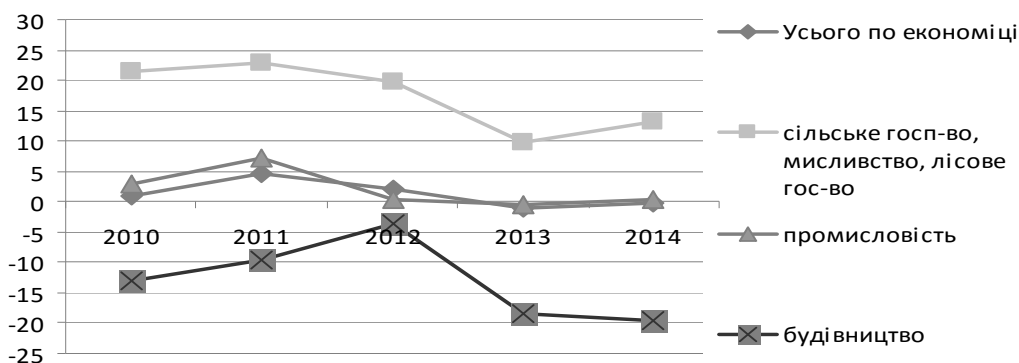


Рис. 1. Динаміка рентабельності власного капіталу за галузями економіки України, % (складено за: [13])

Проведений аналіз фінансових результатів діяльності підприємств основних галузей економіки України доводить, що в 2014 р. прибутковим було лише сільське господарство. За підсумками 2014 р. великими та середніми підприємствами в цілому по економіці отримано 517,4 млрд. грн. збитків, а вже за підсумками тільки I кв. 2015 р. – 385,9 млрд. грн. (74,6% від річного обсягу за 2014 р.). Якщо у 2014 р. баланс збитків підприємств досяг за обсягами третини ВВП країни (33,0 %), то у I кв 2015 р. їх обсяг перевищив ВВП (105,0 %). Найбільші обсяги

збитків отримано у промисловості (161,4 млрд. грн. у 2014 р. та 150,4 млрд. грн. – у I кв. 2015 р.), оптовій та роздрібній торгівлі (129,2 млрд. грн. та 75,4 млрд. грн. відповідно), операціях з нерухомим майном (99,6 млрд. грн. та 42,6 млрд. грн. відповідно), професійній, науковій та технічній діяльності (98,0 млрд. грн. та 29,2 млрд. грн. відповідно). В результаті в 2014 р. відбулося катастрофічне зростання кількості збиткових підприємств майже в усіх провідних галузях економіки (рис.2).



Рис. 2. Кількість збиткових підприємств, у % до загальної кількості підприємств в Україні (побудовано за: [13])

Ключовим чинником збиткової діяльності вітчизняних підприємств було поглиблення спаду промислового виробництва. Темпи падіння промислового виробництва,

яке триває вже більше 30 місяців (з листопада 2012 р.) у 2015 р. зберігалися на критично високому рівні (понад 20,0 % протягом 6 місяців) (рис.3).

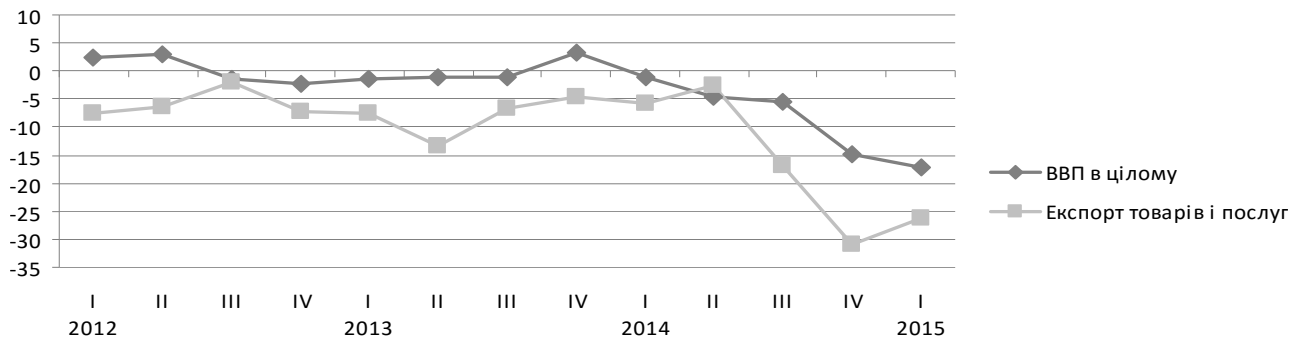


Рис. 3. Динаміка реального ВВП України у 2012–2015 рр., % до попереднього року

Різке підвищення індексу цін виробників – в середньому до 42,5 % за підсумками I півр. 2015 р, на фоні зниження внутрішнього платоспроможного попиту, утворює ризики збуту на внутрішньому ринку, а відтак – подальше скорочення випуску промислової продукції. Відповідні тенденції ускладнюються фізичною втратою виробничих потужностей у зоні конфлікту на Донбасі, що негативно позначається на внутрішній виробничій кооперації та експортному потенціалі. В результаті маємо критичне гальмування економічного росту. Катастрофічне падіння промислового виробництва в Україні на тлі підвищення індексу цін виробників та різкого зростання вартості кре-

дитних ресурсів призвело до суттєвого погіршення фінансового стану підприємств реального сектору економіки. Стрімке скорочення рентабельності власного капіталу, який в умовах нестабільності фінансової системи країни стає основним джерелом фінансування та індикатором привабливості для потенційних інвесторів, обумовило недостатній рівень власного капіталу як в цілому по економіці, так і для більшості видів діяльності, про що свідчать низькі значення коефіцієнту автономії (рис.4), які не відповідають нормативу. Задовільне значення можна засвідчити лише для сільського господарства, фінансової діяльності, освіти.

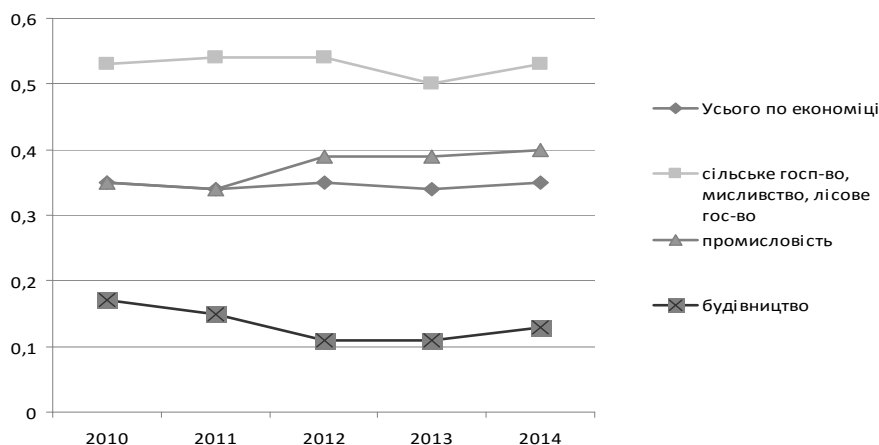


Рис. 4. Динаміка коефіцієнту автономії за галузями економіки України (побудовано за:[13])

Погіршення фінансового стану підприємств реального сектора проявляється і в низькому рівні поточної ліквідності та забезпеченості оборотних активів власним ка-

піталом (рис. 5). Хронічна нестача власного оборотного капіталу, що характерна для вітчизняних промислових підприємств, є серйозною перешкодою для виконання ними

пріоритетних інвестиційних програм.

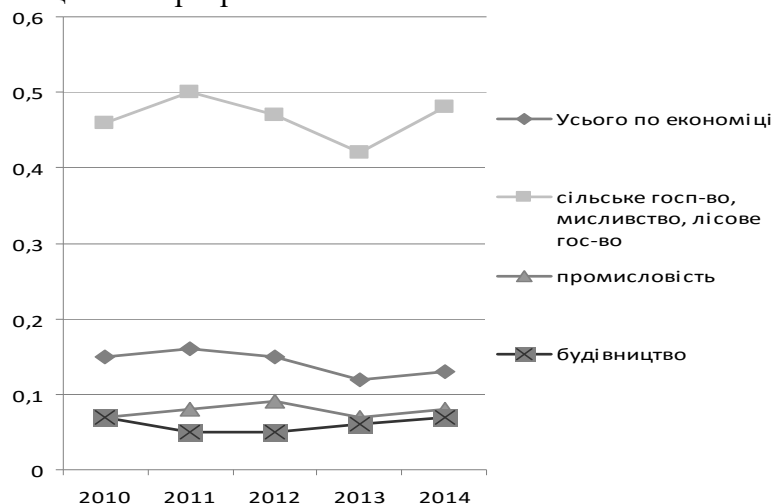


Рис. 5. Динаміка поточної ліквідності за галузями економіки України (побудовано за: [13])

Критичний знос інфраструктури і виробничих фондів в Україні (рис. 6), низька інноваційна активність вітчизняних підприємств (рис. 7) не забезпечують умов для їх стійкого економічного розвитку та потре-

бують нового етапу індустріалізації й принципово нової структури матеріального виробництва шляхом здійснення масштабних процесів повної заміни та модернізації основних фондів.

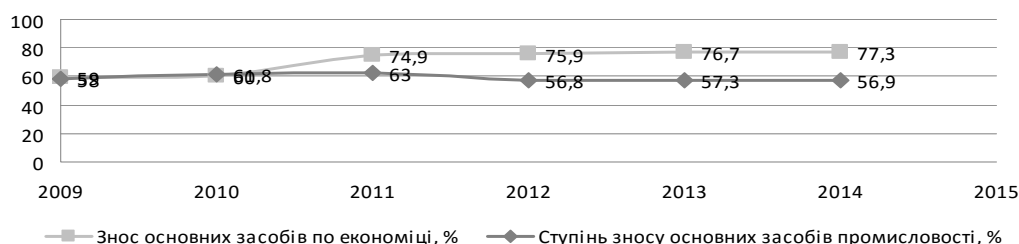


Рис. 6. Коефіцієнт зносу основних засобів по економіці та промисловості України, % (побудовано за:[13])

Спостерігається стабільна негативна тенденція зниження інноваційної складової у виробництві та зменшення інвестицій в інновації; збільшення трансферу застарілих технологій з розвинутих країн. Так, питома вага підприємств, що впроваджують інновації, у загальній кількості промислових підприємств України у 2015 році склала 20,7 %, а питома вага реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі промислової продукції знизилася до мінімального рівня – 2% за останні десять років.

Слід зауважити, що в Україні ще збереглися базові переваги в порівнянні з іншими країнами СНД щодо функціонування цілих виробничих кластерів в структурі міжгалузевих зв'язків, які забезпечують вітчизняний компонент виробництва до 90 %.

Так, динаміка частки імпорту у внутрішньому споживанні в 2013 р. складала 11,5%. (рис.7).

Таким чином, можна констатувати, що національна економіка та, насамперед, її реальний сектор переживають кризу, яка має системний та структурний характер, що несе реальну загрозу національній безпеці країни. Простежуються негативні тенденції деіндустріалізації національної економіки, не сформованість нових конкурентних, інноваційних драйверів розвитку національної економіки. Отже, вони потребують термінової допомоги з боку держави, науковців, перед якими стоїть проблема розробки та впровадження дієвого механізму антикризового управління, який би дозволив зробити процеси запобігання банкрутству

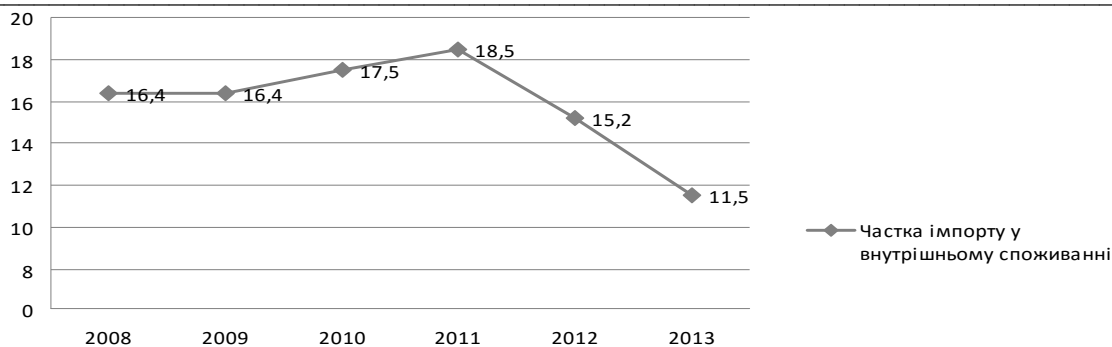


Рис. 7. Динаміка частки імпорту у внутрішньому споживанні, %

керованими. Використання підприємствами антикризового менеджменту дозволяє забезпечити ефективність і стабільність їх життєдіяльності в складних ситуаціях, а удосконалення механізму його реалізації виступає найважливішою умовою ефективності реформування і стійкого розвитку підприємств.

Зміст механізму антикризового управління підприємством полягає в його здатності прогнозувати кризові явища, здійснювати превентивні заходи та в процесі загострення кризи відновлювати ефективну діяльність підприємства, враховуючи динамічність змін внутрішнього і зовнішнього середовища, які відбуваються під впливом дії численних факторів. Дієвий механізм антикризового менеджменту передбачає застосування сучасних методів, важелів і інструментів управління, системного підходу та забезпечення тісного взаємозв'язку всіх його складових з механізмом державного регулювання економіки для досягнення оптимальних параметрів фінансово-економічної діяльності підприємства на основі синергетичного ефекту.

Узагальнюючи погляди учених на поняття «механізм» та його різновиди, пропонується визначати механізм антикризового управління підприємством як складну систему саморегуляції і саморозвитку, дієздатність якої забезпечується системним, цілеспрямованим та ситуаційним вибором оптимізаційних методів, важелів й інструментів антикризового управління у тісній взаємодії з ринковим механізмом та механізмом державного регулювання економіки й фінансової системи країни. Саме така взаємодія надасть антикризовому менеджменту синергетичний ефект у здійсненні превентивних заходів, усуненні ризиків зовнішньо-

го і внутрішнього середовища, відновленні рентабельності, фінансової стійкості й платоспроможності підприємства завдяки передусім мобілізації внутрішніх ресурсів і резервів.

Складові елементи запропонованого механізму включають декілька блоків, які у тісному взаємозв'язку між собою та з механізмом антикризового регулювання економіки на макро- і мезо- рівні забезпечать ефективність управлінських дій щодо оздоровлення фінансів підприємств реального сектора (рис. 8).

У першому блоці передбачено створення механізму діагностики фінансово-економічного стану з урахуванням стадії життєвого циклу підприємства (зародження, ріст, зрілість, спад) та прогнозування тенденцій його розвитку з метою попередження, виявлення перших ознак кризи чи ліквідації кризових явищ. Обґрунтувати вибір напрямів оздоровлення та економічного розвитку підприємства з орієнтацією на визначені стратегічні цілі можливо тільки на основі комплексної оцінки фінансової ситуації, що формується на підприємстві. Суть механізму діагностики фінансового стану полягає у відборі та формуванні системи показників внутрішнього і зовнішнього середовища, на основі яких відбувається розробка моделей інтегральної оцінки його фінансово-економічного стану. Основою вибору моделей для визначення стадії життєвого циклу підприємства, тенденцій його розвитку є абсолютні і відносні показники, що насамперед, характеризують масштаб зміни обсягу продажу та запасу фінансової міцності підприємства. Система показників та моделі визначення ймовірності банкрутства обираються кожним підприємством самостійно в залежності від наявної проблемної

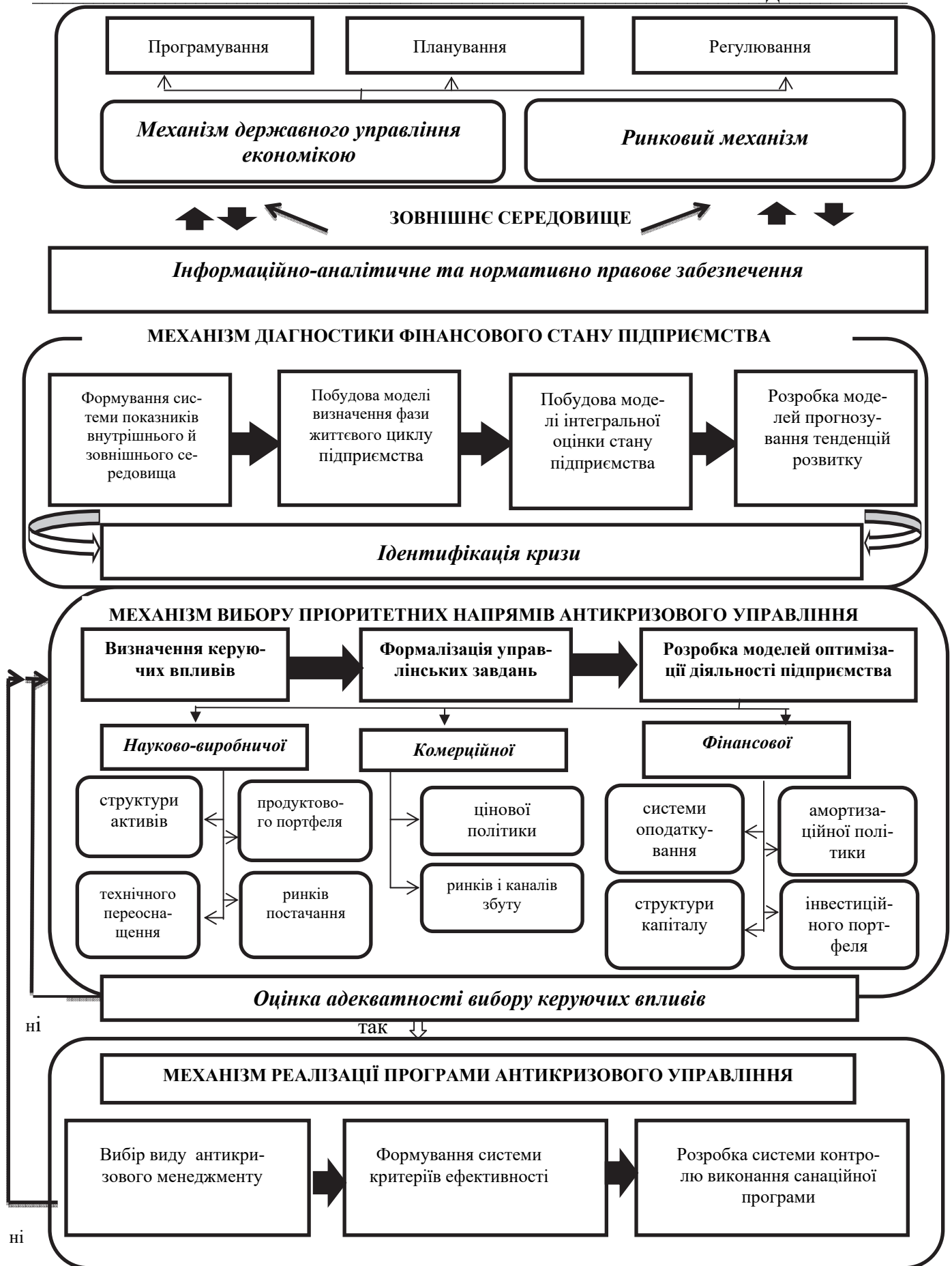


Рис. 8. Структурно-логічна схема механізму антикризового управління підприємством

ситуації та фази життєвого циклу. Результатом діагностики є ідентифікація кризи з урахуванням стадії життєвого циклу підприємства та прогнозування тенденцій його розвитку.

Важливим етапом дослідження причин кризових ситуацій на підприємстві повинна стати кількісна оцінка характеру впливу чинників, особливо дестабілізуючих, макrorівня (міжнародні та національні), мезорівня (регіональні та галузеві) та мікрорівня (науково-технічні, економічні, фінансові) на його фінансовий стан. Підприємства реального сектора економіки вразливо реагують на глобальні зміни економічних, політичних, фінансових, технологічних та інших факторів. Результати досліджень фінансового стану вітчизняних підприємств свідчать про посилення негативного впливу глобальних міжнародних, національних і регіональних впливів на фінанси підприємств. Тотальний характер збитковості підприємств у різних галузях економіки свідчить про відсутність чіткої стратегії економічного розвитку України та дієвого механізму державного регулювання. Розбалансована структура економіки створила умови для формування відкритої моделі української економіки, оскільки у підприємств таких провідних галузей економіки України як металургія і хімія основними ринками збуту стали зарубіжні ринки, що поставило в тісну залежність формування резерву валют, доходів бюджету та їх фінансів від стану економіки

зарубіжних країн-споживачів української продукції. Особливо посилюється негативний вплив цього фактора на стан державних фінансів і фінансовий стан більшості підприємств реального сектора у період економічних криз.

Не сприяла фінансовій стабілізації реального сектора і фінансова система країни, зокрема, її банківська складова. Фінансова політика держави була спрямована в першу чергу на виконання її соціальних і суспільних функцій та обмежувалася виконанням в основному фіскальної функції за відсутності ефективного державного регулювання при забезпеченні фінансовими ресурсами підприємств реального сектора. В Україні стабільно зберігається низький рівень здійснення капітальних інвестицій за рахунок коштів державного бюджету. За період 2004–2011 рр. цей рівень не перевищував 7%, а в 2015 р. знизився до 2,4%, в той час як за рахунок власних коштів підприємств фінансувалося 67,4% капітальних інвестицій [15].

Одна з визначальних причин неможливості відновлення фінансової стабільності й економічного зростання реального сектора – низька спроможність і готовність підприємств фінансувати інвестиції за рахунок банківських кредитів. На кінець 2015 р. інвестиційні кредити бізнесу в Україні видавалися під 26,4 % [16], а мікрокредити – до 60% річних (рис. 9) [17].

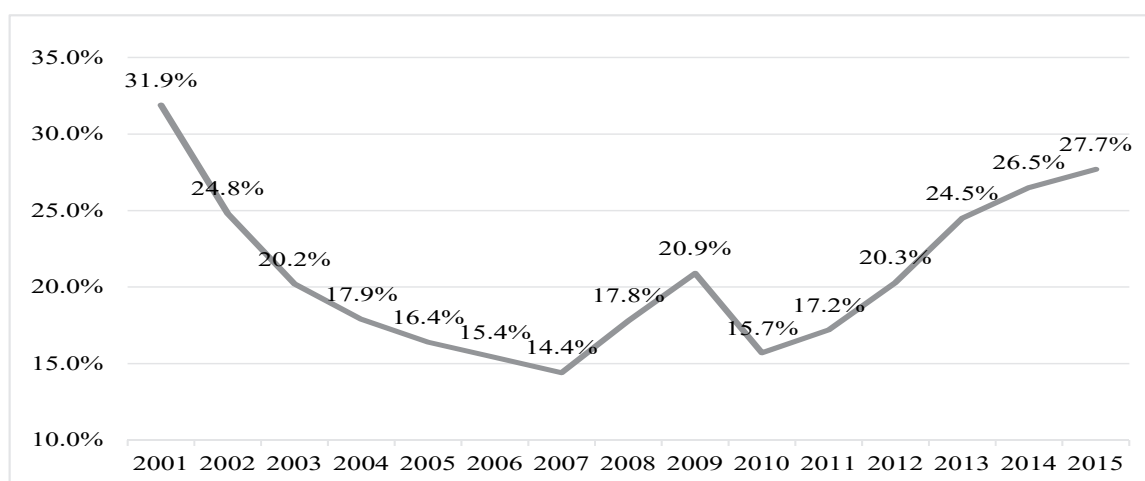


Рис.9. Динаміка відсоткових ставок за кредитами в національній валюті в Україні в 2001–2014 рр., % річних (побудовано за: [16])

Як свідчить світова практика, при відсотковій ставці вище за 20% річних еконо-

міка не може розвиватися і нормально функціонувати, тобто її спад неминучий. Підпри-

емства не здатні обслуговувати такі дорогі кредити і, як наслідок, банкрутують. Це, в свою чергу, призводить до падіння ліквідності та втрати платоспроможності банків. За високого рівня дохідності фінансових інструментів фінансові потоки спрямовуються в торгівлю, на ринки фінансових послуг, до сектору державного управління, оминаючи реальний сектор економіки. Так, тільки в 2013 р. на оплату відсотків за депозитами банками було витрачено понад 112 млрд. грн. на рік, або 8% від ВВП, які вилучено з реального сектора економіки, а значить, з реінвестицій, модернізації та розширення виробництва.

Отже, ринкові механізми розміщення кредитних ресурсів не спроможні забезпечити фінансування пріоритетних із позиції необхідності структурного оновлення економіки галузі. За цих умов останні роки домінуючим джерелом фінансування поточних і інвестиційних потреб стає кредиторська заборгованість, що може мати непередбачені негативні наслідки у системі платежів підприємств.

Неефективна податкова система не враховує фінансові потреби підприємств та не стимулює реальний сектор до модернізації виробництва й спрямування фінансових ресурсів на інноваційні проекти, що послаблює роль держави в ефективному регулюванні економічного розвитку. Відбулося відмежування державної фінансової політики від політики економічного розвитку країни. Результатом такої фінансової політики є вилучення обігових коштів підприємств, поступове послаблення фінансової стійкості та створення умов для їх банкрутства.

Таким чином, можна зробити висновок, що вирішення проблем внутрішнього антикризового управління підприємствами й розвиток бізнесу в Україні можливі тільки за умови вдосконалення механізму державного управління економікою, який би забезпечив стимулюючий вплив факторів динамічного зовнішнього середовища на економічний розвиток вітчизняних підприємств та його ефективної взаємодії з механізмом антикризового управління підприємством.

У другому блоці механізму антикризового менеджменту пропонується задіяти механізм вибору пріоритетних напрямів анти-

кризового управління, що забезпечить розробку комплексу управлінських рішень щодо локалізації розвитку кризи та усунення її негативного впливу на фінанси підприємства. При розробці планів запобігання та локалізації кризи на кожному етапі життєвого циклу підприємства завжди є багато варіантів сполучення різних виробничих, економічних, організаційних, фінансових і інших факторів, що обумовлюють вибір певної моделі господарської діяльності. Вибір остаточного варіанта доцільно зробити з урахуванням відповідності інтересів підприємства, держави й контрагентів щодо найскорішого відновлення його платоспроможності та конкурентоспроможності. На наш погляд, найбільш доцільним є використання оптимізаційних методів шляхом побудови комплексної багаторівневої моделі оптимізації діяльності підприємств за всіма напрямками (науково-виробничої, комерційної, фінансової) [17], що забезпечить максимізацію фінансового результату антикризових заходів при передбачуваних обмеженнях обсягів попиту, виробництва, рівня цін та виробничих ресурсів. Формалізація процесу прогнозування в механізмі антикризового управління забезпечить виконання багатоваріантних розрахунків параметрів виробничої, комерційної й фінансової діяльності підприємства з метою відновлення ліквідності, платоспроможності та досягнення максимального фінансового результату при певних обмеженнях фінансових, матеріальних, трудових ресурсів тощо. Особлива роль належить податковому плануванню, яке дозволить визначити вплив механізму справляння податків на фінансові результати підприємства та обрати оптимальний варіант його оподаткування в умовах чинної податкової системи. При позитивному результаті оцінки адекватності вибору керуючих впливів щодо визначення пріоритетних напрямів антикризового управління переходимо до наступного етапу управління, при негативному – доцільно повернутися до відбору керуючих впливів. Результатом оптимізації має стати скорегований за всіма напрямками діяльності фінансовий план підприємства.

Третій блок передбачає створення механізму реалізації програми антикризового управління підприємством, який включає:

– вибір виду антикризового менеджменту (превентивний активний, реактивний, пасивний) в залежності від стадії життєвого циклу підприємства, прогнозу розвитку кризових явищ та програми оптимізації його діяльності, здійснених в попередніх блоках;

– формування системи критеріїв ефективності санаційних заходів;

– розробку системи контролю за ходом виконання заходів антикризового менеджменту.

Як відомо, кожному з видів антикризового менеджменту властиві специфічні заходи щодо виявлення, попередження чи ліквідації кризових ситуацій на підприємстві. Тому визначення виду антикризового менеджменту є важливим етапом процесу реалізації програми антикризового управління підприємством з метою спрямування відповідних заходів на досягнення прогнозованих параметрів ефективності санаційної програми.

Висновки. В Україні відсутні чітко визначена модель економічного розвитку та ефективний механізм державного фінансового регулювання, що має своїм наслідком відсутність орієнтирів щодо обґрунтованого реформування податкової системи й спрямування обмежених фінансових ресурсів на ключові національні програми для забезпечення пріоритетів розвитку, вилучення обігових коштів підприємств. Це призводить до стабільного погіршення фінансів реального сектора економіки й неможливості забезпечити дієвість внутрішнього механізму антикризового управління на вітчизняних підприємствах. Національна економіка та її реальний сектор переживають кризу, яка має системний та структурний характер, що несе загрозу національній безпеці країни. Об'єктивна необхідність забезпечення фінансової стабільності та економічного розвитку підприємств в сучасних умовах обумовлює вибір дієвих та адекватних вимогам ринку механізмів антикризового менеджменту. Запропонований механізм, що включає три основні блоки, передбачає тісну взаємодію внутрішнього антикризового управління підприємством і його економічним розвитком з ринковим механізмом та вдосконаленим механізмом державного регулювання економікою за умови врахування дії чинників внутріш-

нього і зовнішнього середовища.

Результати досліджень фінансового стану вітчизняних підприємств свідчать про посилення негативного впливу глобальних міжнародних, національних і регіональних впливів на фінанси підприємств. Тому важливою складовою механізму діагностики фінансового стану полягає у відборі та формуванні системи показників внутрішнього і зовнішнього середовища, на основі яких відбувається розробка моделей інтегральної оцінки його фінансово-економічного стану.

Основним блоком механізму антикризового менеджменту пропонується механізм вибору пріоритетних напрямів антикризового управління на основі використання оптимізаційних методів з побудовою комплексної багаторівневої моделі оптимізації діяльності підприємств за всіма напрямками (науково-виробничої, комерційної, фінансової). Це дозволить реалізувати специфічні функції антикризового управління та максимально швидко й ефективно реагувати на кризові явища при зміні факторів внутрішнього і зовнішнього середовища для досягнення стратегічних цілей підприємства. Необхідно створення нових ефективних механізмів регулювання й підтримки конкуренції в розвитку внутрішнього ринку шляхом перебування монетарної політики держави щодо забезпечення фінансово-кредитними ресурсами позитивної динаміки економічних процесів і структурних змін, вдосконалення інституційної структури фінансової системи в напрямі формування мережі фінансових інститутів розвитку, регіональних і спеціалізованих банків, а також інфраструктури проектного фінансування.

Таким чином, дієвий механізм антикризового менеджменту передбачає застосування сучасних методів, важелів і інструментів управління, системного підходу у тісному взаємозв'язку всіх його складових з механізмом державного регулювання економіки, що дозволить досягнути оптимальних параметрів фінансово-економічної діяльності підприємства на основі синергетичного ефекту.

Література

1. Байцым В. Ф. Разработка управленческих решений по локализации развития кризисных явлений на предприятии / В. Ф. Байцым // Економіка:

проблеми теорії та практики: Зб. наук. пр. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2001. – Вип. 100. – С. 95–101.

2. Банкрутство і санація підприємства: теорія і практика кризового управління / Т. С. Клебанова, О. М. Бондар, О. В. Мозенков та ін.; За ред. О. В. Мозенкова. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 272 с.

3. Біденко К. Р. Стратегічний аналіз зовнішнього середовища функціонування підприємства як інструмент антикризового управління / К. Р. Біденко // Управління розвитком. – 2012. – № 12. – С. 107 – 109.

4. Бланк И. А. Стратегия и тактика управления финансами / И. А. Бланк. – К. : Итем ЛТД; АДЕФ-Украина, 1996. – 534 с.

5. Герасимчук В. Г. Развитие предприятия: диагностика, стратегия, эффективность / В. Г. Герасимчук. – К. : Вища школа, 1995. – 267 с.

6. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. / Л. О. Лігоненко. – К. : КНЕУ, 2001. – 580 с.

7. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: монографія / М. О. Кизим, В. А. Забродський, В. А. Зінченко, Ю. С. Копчак. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 144 с.

8. Павлов О. Антикризові механізми державного регулювання соціально-економічного розвитку [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upra_vl/2010_4/44.pdf

9. Панасенко О. В. Моделі оцінки і аналізу схильності підприємства до банкрутства: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.11 / Харківський національний економічний університет. – Харків,

2007. – 20 с.

10. Перерва П. Г. Антикризові інструменти сталого розвитку підприємства: інноваційна, інвестиційна та маркетингова політика [Електронний ресурс] / П. Г. Перерва, А. В. Косенко, О. П. Косенко. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/portal/natural>

11. Пономаренко В. С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: Монографія / В. С. Пономаренко, О. М. Тридід., М. О. Кизим. – Х. : ІНЖЕК, 2003. – 328 с.

12. Хлевицька Т. Б. Механізми антикризового управління в системі економічної безпеки підприємства / Т. Б. Хлевицька // Торгівля і ринок України : тематичний збірник наукових праць. – Донецьк : ДонНУЕТ. – 2008. – Вип. 26, Т.1. – С. 313–318.

13. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukr.stat.gov.ua>.

14. 3. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за січень-грудень 2015 року / Державна служба статистики. – Електронний ресурс. / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

15. Статистичний випуск. Процентні ставки. Грудень 2015 року //НБУ: – Електронний ресурс / Режим доступу: <http://bank.gov.ua/control/uk/publish>

16. Аналітичний звіт про стан і перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні [Електронний ресурс] / Режим доступу <http://www.dkrp.gov.ua/files/042dbf480c.doc>.

17. Букреева Д. С. Організаційно-економічний механізм ефективного управління промисловим підприємством на засадах контролінгу: дис. ... канд. екон. наук / Д. С. Букреева. – Дніпропетровськ, 2015. – 217 с.

ФИНАНСОВАЯ СТАБИЛИЗАЦИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ: СОСТОЯНИЕ, ПРОБЛЕМЫ И МЕХАНИЗМ ОБЕСПЕЧЕНИЯ

Л. Г. Соляник, к. э. н., доцент, ГВУЗ «Национальный горный университет»

В статье исследованы факторы, которые провоцируют и усугубляют кризисные ситуации на предприятиях реального сектора экономики. Предложен механизм антикризисного управления предприятиями, составляющими элементами которого являются три блока, которые влияют друг на друга в процессе взаимодействия механизма внутреннего антикризисного управления предприятием с рыночным механизмом и механизмом государственного регулирования экономики на основе комплексного системного использования методов, финансовых рычагов и инструментов антикризисного управления для реализации его оптимизационных возможностей по мобилизации внутренних ресурсов и резервов, повышения результативности управленческих решений.

Ключевые слова: антикризисное управление, кризис, механизм управления, факторы, провоцирующие кризисы.

FINANCIAL STABILISATION OF ENTERPRISES IN REAL SECTOR OF ECONOMY: CONDITION, PROBLEMS AND MECHANISM OF PROMOTION

L. H. Solianyk, Ph. D (Econ.), Ass. Prof., SHEI «National Mining University»

The factors that provoke and deepen the crisis in the real economy enterprises are investigated. The mechanism of enterprises crisis management is offered, the constituent elements of which are three blocks affecting one another in the interaction mechanism of internal crisis management

with the market mechanism and the mechanism of state regulation of the economy in an integrated system using methods of financial instruments and instruments of crisis management to implement its optimization capabilities to mobilize domestic resources and reserves, increasing the effectiveness of management decisions.

Keywords: crisis management, crisis management mechanism, crisis provoking factors.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Вагоною О. Г.

Надійшла до редакції 12.02.16.